

Інформаційна довідка щодо політики подарунків у парламентах європейських держав*

***Анотація.** В Інформаційній довідці досліджено політики парламентів держав Європи щодо подарунків із метою впровадження кращих практик у Верховній Раді України.*

***Ключові слова:** подарунок, офіційна делегація, міжнародна делегація, парламент, парламентська дипломатія.*

Вступ. Політики щодо подарунків та гостинності затверджуються наддержавними та державними інституціями, а також юридичними особами публічного та приватного права з метою уникнення звинувачень у корупції, лобіюванні, нечесних ділових практиках тощо. Зокрема, Кодекс поведінки для членів Європейського Парламенту передбачає, що євродепутати не можуть отримувати подарунки вартістю понад 150 євро, а подарунки, які перевищують цю суму, передаються Голові Європарламенту¹.

Варто відзначити, що загальною практикою ЄС є утримання від обміну подарунками між офіційними делегаціями. Однак іноді, за попереднім узгодженням протокольних підрозділів, між офіційними делегаціями здійснюється обмін подарунками. Згідно із загальними правилами, такі подарунки є недорогими та мають переважно практичне застосування (наприклад, ручки, блокноти, канцелярські набори тощо), з символікою відповідної держави або парламенту та асоціюються з певною державою.

Основна частина. Яскравим прикладом «мінімального» підходу до політики щодо подарунків є політика *Палати лордів Великої Британії*. Як правило, особливо під час офіційних зустрічей з представниками європейських держав, обмін подарунками не здійснюється. Управління міжпарламентських зв'язків Палати лордів консультує парламентарів з питань протоколу і, головним чином для візитів за участю Лорда-Спікера, оцінює доцільність обміну подарунками в кожному окремому випадку. За рахунок бюджету Палати лордів оплачуються тільки подарунки, які дарує Лорд-Спікер. Подарунки використовуються із сувенірного магазину Палати лордів². Зазвичай ці подарунки пов'язані з будівлею та історією парламенту Великої Британії (наприклад, предмети з малюнком О. П'юджина, канцтовари з логотипом Палати лордів тощо). Бюджет на подарунки є незначним і тому не відображається в інформації та звітах офісу Палати лордів³.

¹ IMPLEMENTING MEASURES FOR THE CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT WITH RESPECT TO FINANCIAL INTERESTS AND CONFLICTS OF INTEREST. URL: https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/926701_1_EN_IM_DEF.pdf

² House of Parliament Shop. URL: <https://www.shop.parliament.uk/collections/house-of-lords/dining>

³ Див., наприклад, Annual Report and Resource Accounts 2023-24. URL: <https://www.parliament.uk/contentassets/1258b91f710142e99ed39bddc54f6e43/house-of-lords-annual-report-and-accounts-2023-24-publication2.pdf> ; Payments and transactions. <https://www.parliament.uk/business/lords/house-lords-administration/how-the-lords-is-run/business-and-financial-information/payments-and-transactions/>

Німецький Бундестаг також дотримується загального правила утримання від офіційних подарунків. Відділ протоколу, підпорядкований голові адміністрації Бундестагу, організовує офіційні зустрічі Голови та президії парламенту. Голова може дарувати індивідуальні офіційні подарунки, цінність яких не завжди означає високу вартість. Деякі подарунки мають символічну цінність, пов'язану з Бундестагом (наприклад, сесійний дзвінок, срібна медаль з гравіюванням будівлі та державний символ «федеральний орел»). Характерно, що вартість подарунків для вищих посадовців інколи нижча, ніж для осіб нижчих рангів.

Інші члени німецького Бундестагу (віце-президенти, голови парламентських груп, голови комітетів, керівники парламентських делегацій або парламентарі) під час офіційних поїздок можуть дарувати офіційні подарунки з певного асортименту. Асортимент класифікується відповідно до рангу одержувача, а також відповідно до вартості та цінності подарунків. Для поїздок делегацій асортимент офіційних подарунків поділений на п'ять категорій, з подарунками від першої категорії, які вручаються обслуговуючому персоналу, до п'ятої, призначених найвищим посадовим особам (приймаючій стороні), що даруються лише раз за поїздку. Офіційні подарунки відрізняються від сувенірів, що реалізуються у парламентському магазині⁴.

Окремим рядком кошти на подарунки бюджетом Бундестагу не передбачені⁵.

Прикладом «максимального» підходу у політиці подарунків є Чехія. Відповідно до Організаційних правил офісу Палати депутатів Головою офісу Палати депутатів затверджено Інструкцію щодо видачі представницьких подарунків⁶.

Згідно з Інструкцією представницькі подарунки використовуються під час внутрішніх і закордонних візитів та офіційних засідань органів Палати депутатів (далі – ПД). Вони надаються керівникам офісу ПД, секретарям комітетів, директорам бібліотеки, архіву та інших підрозділів тощо. Вибір подарунків здійснює відділ міжнародних зв'язків і відділ протоколу, враховуючи місце зустрічі, склад делегації та тип події. Зазвичай це традиційні чеські вироби. У парламентському магазині ПД подарунки можуть купувати як члени ПД, так і представники громадськості.

Відповідно до бюджету ПД на 2024 рік, на подарунки було передбачено спочатку 1000000 чеських крон, потім бюджет збільшено до 1017729 чеських крон. Станом на листопад 2024 року з цієї суми використано 454379,18 чеських крон або 44,65 %⁷.

Окрім зазначених держав, досліджено також досвід політики щодо подарунків парламентів **Австрії, Бельгії, Ірландії, Іспанії, Нідерландів, Польщі, Франції, Швейцарії та Швеції** (див. Табл. 1).

⁴ Bundestagsshop. URL: <https://www.bundestagsshop.de/de/>

⁵ Див. Entdecken Sie den Bundeshaushalt interaktiv. URL: <https://www.bundeshaushalt.de/DE/Bundeshaushalt-digital/bundeshaushalt-digital.html>

⁶ Organizační řád Kanceláře Poslanecké sněmovny. URL:

https://public.psp.cz/eknih/cdrom/files/organizacni_rad_2024_07_11.pdf

⁷ Sprawozdanie finansowe za 2023 r. URL: https://sejm.gov.pl/sejm10.nsf/page.xsp/spr_fin_2023

Табл. 1

Держава	Відповідальний підрозділ	Річний бюджет	Ліміти на придбання
Австрія	Служба ЄС та міжнародних зв'язків ⁸	Дані відсутні	Тип подарунка залежить від рівня одержувача та виду зустрічі
Бельгія	Головне управління зв'язків з громадськістю та міжнародних відносин ⁹	Дані відсутні ¹⁰	Подарунки залежать від рангу дарувальника; можуть бути придбані в магазині ¹¹
Ірландія	Комунікаційний відділ	Дані відсутні ¹²	Тип подарунка залежить від рівня отримувача та виду зустрічі; як правило, це недорогі подарунки
Іспанія ¹³	Департамент протоколу Дирекції інституційних зв'язків ¹⁴	Дані відсутні	Подарунки поділяються на категорії; подарунки недорогі ¹⁵
Нідерланди	Апарат голови парламенту ¹⁶	Дані відсутні	Асортимент подарунків ділиться на цінові категорії; крім подарунків голови парламенту, інші подарунки можуть бути куплені в магазині
Польща (Сейм)	Відділ протоколу Бюро міжнародних справ Канцелярії Сейму	Дані відсутні ¹⁷	Тип подарунка залежить від рівня отримувача; подарунки Маршала Сейму персоналізовані
Франція	Дані відсутні ¹⁸	Дані відсутні ¹⁹	Вартість подарунка залежить від рівня гостя ²⁰

⁸ Parlaments-direktion. URL: <https://www.parlament.gv.at/verstehen/das-hohe-haus/parlamentsdirektion/index.html>

⁹ ORGANOGRAM VAN DE DIENST VAN DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS. URL: https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/pri/administration/2024-11-01%20organogram%20diensten%20kamer%20van%20volksvertegenwoordigers.pdf

¹⁰ Див. Processen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. URL: https://www.ccrek.be/sites/default/files/Docs/2023_47_AuditProcessenParlement.pdf

¹¹ De boetiek van het Federaal parlement. URL: <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/shop&language=nl&story=info.xml>

¹² Irish Public Spending Data. URL: <https://whereyourmoneygoes.gov.ie/en/>

¹³ El primer presupuesto a la baja del Congreso de los Diputados en diez años: sus señorías gastan menos y cobrarán más. URL: <https://www.eleconomista.es/actualidad/noticias/12999358/09/24/el-primero-presupuesto-a-la-baja-del-congreso-de-los-diputados-en-diez-anos-las-senorias-gastan-menos-y-cobraran-mas.html>

¹⁴ PERSONAL Y ORGANIZACIÓN ADMINISTRATIVA. URL: https://www.congreso.es/public_oficiales/L8/CONG/BOCG/D/D_596.PDF

¹⁵ La Tienda del Congreso. URL: <https://www.congreso.es/es/cem/tienda>

¹⁶ Stafbureau Voorzitter/Griffier. URL: <https://www.tweedekamer.nl/ambtelijke-ondersteuning/organogram/griffier-van-de-tweede-kamer-der-staten-generaal/stafbureau>

¹⁷ Sprawozdawczość budżetu zadaniowego. URL: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1034,sprawozdawczosc-budzetu-zadaniowego>

¹⁸ Structure des directions de l'Assemblée nationale. URL: <https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/synthese/organisation-assemblee-nationale/structure-des-directions-de-l-assemblee-nationale>

¹⁹ Assemblées parlementaires. URL:

https://www.budget.gouv.fr/files/uploads/extract/2024/PLF/BG/PGM/511/FR_2024_PLF_BG_PGM_511_JPE.html

²⁰ La Boutique. URL: <https://boutique.assemblee-nationale.fr>

Швейцарія	Відділ протоколу та візитів ²¹	Дані відсутні	Подарунки поділено на типи; визначено типи подарунків від голів палат Федеральних зборів
Швеція	Міжнародний відділ	Дані відсутні	Подарунки недорогі; виділені подарунки, що даруються Спікером

Висновки. Більшість парламентів європейських держав, як правило, дотримується принципу уникнення обміну подарунками. Якщо такий обмін передбачено, то він завчасно узгоджується протокольними службами до початку офіційних зустрічей. Парламенти Польщі, Ірландії, Бельгії та Чехії зазвичай обмінюються подарунками на рівні вищих посадових осіб, якщо інше не було узгоджено заздалегідь.

За підбір подарунків здебільшого відповідають протокольні служби або підрозділи з міжнародних зв'язків. Якщо підбір подарунків здійснює інший відділ, асортимент обов'язково узгоджується зі службою протоколу з урахуванням культурних особливостей держави-партнера.

Бюджет на подарунки, за винятком Чехії, не оприлюднюється. Подарунки зазвичай класифікуються за типами та вартістю, включаючи як коштовні речі, так і звичайні сувеніри. Наприклад, у Німеччині та Австрії іноді подарунки для осіб нижчого рангу перевищують за ціною ті, що даруються вищим посадовцям.

У низці держав парламенти мають власні магазини, де асортимент подарунків доступний для вибору (Франція, Німеччина, Нідерланди; частково – Швейцарія та Бельгія). Проте подарунки, які даруються головою парламенту, як правило, недоступні у вільному продажу. Наприклад, у Швейцарії з 2023 року запроваджена спеціальна серія подарунків, створена Університетом мистецтва та дизайну, що використовується виключно для дарування головою Федеральних зборів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

При написанні матеріалів було використано інформацію з бази ECPRD. Відповідні матеріали не призначені для використання у власних наукових дослідженнях.

²¹ Organigramm der Parlamentsdienste. URL: <https://www.parlament.ch/de/%C3%BCber-das-parlament/parlamentsdienste/organigramm>